

Бабич А. Е.
2 курс, ФСП
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Науковий керівник:
Мисливий В. А., д.ю.н., проф. ФСП
КПІ ім. Ігоря Сікорського

До питання складу злочину у вітчизняній та зарубіжній доктрині

Кримінальне право не можливо уявити без існування інституту складу злочину. Склад злочину являє собою передбачені законодавством об'єктивні та суб'єктивні ознаки, що встановлюються для конкретного злочину, який описується у відповідній кримінально-правовій нормі Особливої частини Кримінального Кодексу України.

Разом з цим, розглядаючи вчення про склад злочину в зарубіжній доктрині, ми бачимо різницю у змісті й обсязі елементів та ознак, що стосуються цього кримінально-правового феномену.

Раніше Україна не належала до романо-германської правової сім'ї, до яких, зокрема, відноситься кримінальне законодавство таких країн, як Франція та Федеративна Республіка Німеччина. Так, у Франції не існує поняття «склад злочину, але на перевагу цьому закріплено три елементи злочину: легальний, матеріальний, моральний.

Так само не має вжитку термін «склад злочину» у Німеччині, замість нього доктрина німецького права використовує поняття «склад діяння» (§ 13 КК ФРН).

Що стосується англо-американської правової сім'ї, це зокрема Велика Британія та Сполучені Штати Америки, то в доктрині та судовій практиці цих країн існують два елементи злочину – «actus reus» (характеризує об'єктивну сторону злочину) та «mens rea» (характеризує суб'єктивну сторону злочину).

«Actus reus» відображає об'єктивну сторону злочину, а «mens rea» – його суб'єктивну сторону, що у поєднанні становлять єдине ціле, яке є нерозривним та підставою для притягнення особи до кримінальної відповідальності й призначення їй покарання.

Якщо звернути увагу на інші правові сім'ї, то дане питання уявляє цікавість щодо країн пострадянського простору, зокрема країн наших сусідів. Так, характерною особливістю Кримінального кодексу Республіки Білорусь є те, що кримінальний закон визначає підставою кримінальної відповідальності злочин як винне заборонене кримінальним кодексом діяння (ст. 10 КК Республіки Білорусь), а не склад злочину.

При однаковому підході українського та російського законодавця до складу злочину також спостерігається певна різниця. Так, Кримінальний кодекс України виокремлює суспільно-небезпечний характер діяння при визначенні існуючих видів умислу, водночас Кримінальний кодекс Російської Федерації зосереджується на суспільній небезпеці діяння. Крім цього, наприклад, Кримінальний кодекс РФ передбачає поняття «казусу», а в Кримінальному кодексі України дане поняття не наводиться.

У більш ширшому аспекті даного питання вбачається також різниця в суб'єкті складу злочину. Так, в Україні законодавець вводить дане поняття тільки для фізичної особи, в той час як у кримінальному законодавстві Франції в якості суб'єкта злочину може бути визнана юридична особа.

Отже, існуюча різниця стосовно розглянутого кримінально-правового феномену свідчить про невирішеність до кінця цілої низки питань, пов'язаних із однією з ключових категорій кримінального права – складом злочину, що в свою чергу вимагає подальшого

опрацювання законодавчого та теоретичного дослідження іноземного досвіду в цій частині та напрацювання пропозицій і рекомендацій на підґрунті наукових розробок щодо подальшого розвитку кримінально-правової доктрини та вдосконалення кримінального законодавства.